

Η ΕΕ του Ευρωσυντάγματος και της Συνθήκης της Λισσαβώνας, ταύτιση ή απόκλιση;

**Θωμάς Θεοδορακόπουλος, προπτυχιακός φοιτητής,
Νομική Σχολή, Ευρωπαϊκό Παν/μιο Κύπρου.**

- Δεν υπάρχει αρκετή Ευρώπη σε αυτή την Ένωση. Και δεν υπάρχει αρκετή Ένωση σε αυτή την Ευρώπη.

Jean Claude Juncker, 2015

Το εν λόγω άρθρο επιχειρεί με συνοπτικό μεν, περιεκτικό δε τρόπο, να παρουσιάσει το ιστορικό καθώς και νομικό πλαίσιο της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η οποία παρήχθη εκ της απορριφθείσας Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Κρίνεται σιόπιμο να λεχθεί πως η Συνθήκη της Λισσαβώνας υφίσταται ως μια «τροποποιητική» συνθήκη, η οποία παρουσιάζει μια εξαιρετική πολυπλοκότητα, τόσο σε δομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κατανόησης, χάρις στην τεχνική γλώσσα, η οποία συνοδευόμενη από ένα μεγάλο αριθμό επιπλέον Δηλώσεων και Πρωτοκόλλων την καθιστούν δυσνόητη και κατ'αυτό τον τρόπο εξαιρετικά δύσκολη για τον μέσο ευρωπαίο πολίτη. Τοιούτοτρόπως, βασικός στόχος του παρόντος άρθρου είναι να παρουσιάσει σε απλοποιημένη μορφή την οργάνωση και το βασικό περιεχόμενο της Συνθήκης της Λισσαβώνας, παρουσιάζοντας την σε αντιπαραβολή προς το απορριφθέν Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, όπου αυτό κρίνεται χρήσιμο, έτσι ώστε να εξακριβωθεί τόσο η ουσία, όσο και το ενδεχόμενο, ως έχει λεχθεί από πλείστους, της «μεταμφίεσης» του Ευρωσυντάγματος σε Συνθήκη. Δια τούτο το λόγο προτού γίνει η ανάπτυξη της κύριας θεματικής που απασχολεί, παρουσιάζεται το ιστορικό πλαίσιο, όπως και τα περιστατικά που αποτέλεσαν την αιτία μετάβασης από την συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα σε μια ακόμη «τροποποιητική» Συνθήκη.

1. Το Ιστορικό πλαίσιο της μετάβασης από το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα στη Συνθήκη της Λισσαβώνας

Τον Μάιο και Ιούνιο του 2005 απερρίφθη από τη Γαλλία και την Ολλανδία αντιστοίχως, το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα μετά από δημοψηφίσματα που διενεργήθηκαν. Το γεγονός αυτό προκάλεσε έντονες πολιτικές αναταραχές και οδήγησε με τον τρόπο του την Ευρώπη σε κρίση. Παρ'ολ'αυτά, έρευνες που διεξήχθησαν μετά την απόρριψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος καταδείκνυαν πως το γεγονός της απόρριψης του Συντάγματος της Ευρώπης δεν ισοδυναμούσε με απόρριψη και του εγχειρήματος της Ευρώπης ήτοι της ευρωπαϊκής ενοποίησης (Eurobarometer, 2005). Επιπρόσθετα, λέγεται πως, συμφώνως προς τα αποτελέσματα των ερευνών, κατέστη πέραν κάθε αμφισβήτησης πως δίχως την ύπαρξη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος η Ευρώπη των 28, πλέον, κρατών-μελών, δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτελεσματικά (Eurobarometer, 2005).

Βασική αιτία απόρριψης φαίνεται να ήταν σε σημαντικό βαθμό, οι υποθετικές συνέπειες που ίσως να υπήρχαν με την επέκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε είκοσι πέντε κράτη μέλη, καθώς τον Μάιο του 2004 εντάχθηκαν δέκα νέα κράτη-μέλη και λίγο αργότερα το 2007 δύο νέα, ενώ επί του παρόντος γίνεται λόγος για ακόμα ένα νέο κράτος τη Μάλτα, η οποία εντάχθηκε στην Ένωση μόλις το 2013. Πιο λεπτομερώς, σημαντικό ρόλο τότε φαίνεται να έπαιξε ο συσχετισμός μεταξύ της

"έρευνες που διεξήχθησαν μετά την απόρριψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος καταδείκνυαν πως το γεγονός της απόρριψης του Συντάγματος της Ευρώπης δεν ισοδυναμούσε με απόρριψη και του εγχειρήματος της Ευρώπης ήτοι της ευρωπαϊκής ενοποίησης"

ελεύθερης διακίνησης ατόμων και της απειλής από την μετανάστευση και την εν γένει εισδοχή ατόμων του ισλαμικού θρησκευματος, με αποτέλεσμα να υπάρξει η αρνητική έκβαση των δημοψηφισμάτων. Γενικότερα πάντως, σύμφωνα με τον Ιωακείμ (2010), η απορριπτική θέση της Γαλλίας όπως αυτή διαφάνηκε και στα δημοψηφίσματα, φαίνεται να οφείλεται τόσο στην ανησυχία της γαλλικής κοινωνίας για το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και των συνεπειών για την Ευρώπη, όσο και για την αδυναμία της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ελέγξει το φαινόμενο τούτο. Επιπροσθέτως εικάζεται πως η απόρριψη καταδείκνυε και την πολιτικοποίηση της διαδικασίας ενοποίησης. Δηλαδή, ότι αυτή η διαδικασία καθίσταντο αντικείμενο πολιτικής σύγκρουσης, έστω και βαθμιαία, των κρατών-μελών.

Κύριος πρωταγωνιστής στην σύνταξη και εκπόνηση του Συντάγματος για την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν η Γαλλία, αφού επιπροσθέτως να λεχθεί πως η διαδικασία επεξεργασίας του συντελέστηκε από τον πρώην Προέδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας Βαλερί Ζισκάρ ντ'Εσταίν, και για αυτό τον λόγο η απόρριψη του από τη συγκεκριμένη χώρα αιφνιδίασε το σύνολο των αρχηγών των κρατών-μελών.

Εικάζεται, επιπλέον, πως και άλλα κράτη θα το καταψήφισαν εάν αυτό ετίθετο σε δημοψήφισμα, ιδιαίτερα η Βρετανία, Πολωνία και άλλα. Για αυτό το λόγο προστέθηκε στο Σύνταγμα της Ευρώπης η Δήλωση 30 η οποία προέβλεπε τα ακόλουθα:

Η Διάσκεψη σημειώνει ότι, "εάν μετά από παρέλευση δύο ετών από την υπογραφή της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, τα τέσσερα πέμπτα των κρατών μελών έχουν επικυρώσει την εν λόγω Συνθήκη και ένα ή περισσότερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν δυσχέρειες όσον αφορά την επικύρωση αυτή, το θέμα υποβάλλεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο".

Δηλαδή, εν απλοίς λόγοις, διαφαίνεται ότι προβλέφθηκε ρητώς πως, υπό τον τότε αριθμό

κρατών μελών (25), εάν είκοσι τουλάχιστον από το σύνολο των κρατών-μελών επικύρωναν την Συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, τότε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα αναζητούσε ειδικές ρυθμίσεις για τα κράτη-μέλη τα οποία δεν θα μπορούσαν να επικυρώσουν την Συνθήκη. Παρ'όλα αυτά, όπως ισχυρίζεται και ο Ιωακείμ (2010), στο πλαίσιο κατά το οποίο καταρτιζόταν η Συνθήκη του Συντάγματος και πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω Δήλωση, δεν φαντάστηκε κανείς πως κάποιο από τα κράτη-μέλη που θα την απέρριπταν θα ήταν και ένα από τα ιδρυτικά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πόσο μάλλον η Γαλλία που κατά τα τότε δεδομένα αποτελούσε και υπερδύναμη της Ένωσης. Βέβαια, οι εν λόγω ρυθμίσεις θα ήταν εφικτό να εφαρμοστούν στην περίπτωση ενός "μικρού" κράτους-μέλους, όχι κάποιου όπως η Γαλλία ή Ολλανδία, καθώς η ίδια η Συνθήκη του Συντάγματος της Ευρώπης απαιτούσε την πλήρη σύμπραξη, ειδικά της Γαλλίας.

Τοιουτοτρόπως, επήλθε η απόρριψη της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης, συνοδευόμενη από πλείστες αντιδράσεις. Η πρώτη και κυριότερη προήλθε από τον πρωθυπουργό του Λουξεμβούργου και πρόεδρο της ευρωπαϊκής επιτροπής Jean Claude Juncker, ο οποίος μετά την απόρριψη δήλωσε πως η απόρριψη του Συντάγματος από την Γαλλία δεν θα έπρεπε να σταματήσει τα υπόλοιπα κράτη-μέλη από την επικύρωση, καθώς και να προσαρμοστεί η Συνθήκη υπό τα νέα δεδομένα. Επιπροσθέτως, ο ίδιος δήλωσε πως λόγω της απόρριψης, θα έπρεπε να υπάρξει μια «περίοδος περισυλλογής» κατά την οποία οι ηγέτες των κρατών-μελών θα είχαν τη δυνατότητα να εξετάσουν τα αίτια που οδήγησαν στην απόρριψη. Κατ'ουσίαν, με τις αποφάσεις αυτές, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθούσε να κερδίσει όσο περισσότερο χρόνο ώστε να διαχειριστεί το πρόβλημα και την κρίση η οποία είχε δημιουργηθεί.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δεν αναφερόταν και, μάλιστα απέφευγε κιόλας ακόμα και τις συνοπτικές

"λόγω της απόρριψης, θα έπρεπε να υπάρξει μια «περίοδος περισυλλογής» κατά την οποία οι ηγέτες των κρατών-μελών θα είχαν τη δυνατότητα να εξετάσουν τα αίτια που οδήγησαν στην απόρριψη"

αναφορές στο Ευρω-Σύνταγμα, έως το Νοέμβριο του 2006 όπου και παρουσιάστηκε μια έκθεση η οποία αφορούσε το κόστος του Μη-Συντάγματος. Σε αυτή την έκθεση, μεταξύ άλλων υπήρξε ο ισχυρισμός, πως παρά την ύπαρξη των υφιστάμενων έως τότε συνθηκών, λ.χ. Ρώμης, Άμστερνταμ κτλ, η Ένωση να μην μπορούσε να πραγματοποιήσει σταδιακά βήματα προς την ολοκλήρωση, παρ'όλα αυτά επίθετο περιορισμοί στην δράση της, λόγω της έλλειψης Συντάγματος και όλων των επακόλουθων καινοτομιών που αυτό προσέφερε σε θεσμικό επίπεδο. Πιο λεπτομερώς, στην έκθεση τονίστηκε πως έλλειψη Συντάγματος δημιουργούσε αδυναμίες ως προς πλείστους τομείς δράσης όπως, στον τομέα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών υποθέσεων, ή ως προς τη μη εφαρμογή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, όπως, επιπρόσθετα και στην ανυπαρξία δυνατότητας εφαρμογής των θεσμικών καινοτομιών που είχαν προβλεφθεί.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, από μέρους του, έκανε αισθητή την προσπάθεια της συνέχισης των διαδικασιών επικύρωσης του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Αυτό διαφαίνεται από πολλά ψηφίσματα που διεξήχθησαν, ειδικά κατά το 2006. Επιπρόσθετα, οργανώθηκαν από το ίδιο συναντήσεις προβληματισμού, που αφορούσαν τόσο το μέλλον της Ευρώπης όσο και του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Όλες οι πράξεις του κοινοβουλίου είχαν την εναρκτήρια θέση πως η Συνθήκη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος περιείχε πλείστες θεσμικές και πολιτικές καινοτομίες που καθιστούσαν την διεύρυνση και την εν γένει λειτουργία της Ένωσης αποτελεσματική σε πολύ μεγάλο βαθμό και δια τούτο το λόγο θα έπρεπε να αναζητηθούν τρόποι για την διάσωση της.

Επιπρόσθετα, ως εκείνο το χρονικό σημείο τα κράτη-μέλη που είχαν υπογράψει τη Συνθήκη είχαν φτάσει τα δεκαοχτώ, και υπήρχαν κάποια εναπομείναντα όπως η Ιρλανδία και η Πορτογαλία που να μην είχαν επικυρώσει για δικούς τους λόγους τη Συνθήκη, ήταν όμως θετικά διακείμενα προς την επικύρωση.

Σύμφωνα με τον Hassin (2007), η βασική προβληματική που πρόκυπτε ήταν πως η περαιτέρω διεύρυνση της Ένωσης με την εισδοχή νέων κρατών-μελών δεν θα μπορούσε να υπάρξει δίχως την "θεσμική εμβάθυνση" της Ένωσης, δηλαδή εν άλλους λόγους, δεν θα μπορούσε να υπάρξει εισδοχή νέων κρατών χωρίς να έχει αποκτήσει η Ένωση την ικανότητα απορρόφησης ή ενσωμάτωσης των νεο-εισαχθέντων μελών στο σύστημά της. Υπέρ της ανωτέρω θέσης φαίνεται να τάχθηκε και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε αρκετές συνεδριάσεις του. Με το προλεχθέν σκεπτικό, περί ανησυχίας για την εισδοχή νέων κρατών-μελών φαίνεται να συμφωνεί και ο Ιωακείμης (2010), όπου ισχυρίζεται πως για αρκετά κράτη-μέλη, η ικανότητα να ενταχθούν πλήρως στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούσε να διασφαλιστεί με την υιοθέτηση των θεσμικών καινοτομιών που προσέφερε το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

Ωστόσο, η περίοδος προβληματισμού (reflection period) συνεχίστηκε και, παραλλήλως προς τις συζητήσεις που διεξαγόntonτουσαν, άρχισαν να υπάρχουν και διάφορες προσεγγίσεις για την προβληματική που είχε προκύψει, από κυβερνητικές και θεσμικές προσωπικότητες αλλά όχι μόνο. Οι προσεγγίσεις που δημιουργήθηκαν μπορούσαν να διατυπωθούν συνοπτικά σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη, υποστηριζόμενη από τα κράτη-μέλη που το είχαν ήδη επικυρώσει ήσαν να εφαρμοσθεί με κάποιες οριακές τροποποιήσεις, ώστε να ολοκληρωθεί η διαδικασία. Δεύτερη προσέγγιση υπήρξε η εγκατάλειψη του Συντάγματος και η επιλογή των πλέον σημαντικών ρυθμίσεων του, οι οποίες θα μπορούσαν να ενσωματωθούν σε μια νέα Συνθήκη, όπως υποστήριζε κατά κύριο λόγο η Βρετανία. Τρίτη προσέγγιση ήταν να υπάρξει μια ενδιάμεση λύση, δηλαδή να γινόταν μια ουσιαστική διάσωση πλείστων σημείων ή/και του μεγαλύτερου μέρους του Συντάγματος, αλλά να γινόταν μια αναδιάρθρωση του περιεχομένου έτσι ώστε η διαδικασία επικύρωσης να ήταν

"δεν θα μπορούσε να υπάρξει εισδοχή νέων κρατών χωρίς να έχει αποκτήσει η Ένωση την ικανότητα απορρόφησης ή ενσωμάτωσης των νεο-εισαχθέντων μελών στο σύστημά της"

πολύ πιο εύκολη.

Η λύση και η προσέγγιση της παρουσιάστηκε πριν την λήξη της περιόδου προβληματισμού από την Γερμανία, υπό την προεδρία της Καγκελαρίου Μέρκελ, η οποία παρουσίασε δυο στόχους για την επίλυση του προβλήματος. Αυτοί ήταν, πρώτον να διασωθεί το μεγαλύτερο μέρος του Συντάγματος της Ευρώπης και πιο σημαντικά των θεσμικών και πολιτικών καινοτομιών που αυτό προέβλεπε για την λειτουργία της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεύτερον, και πλέον σημαντικό ήταν η αναδιατύπωση, οργάνωση και σύνθεση ενός νέου κειμένου, του οποίου τόσο η δομή όσο και το περιεχόμενο θα οργανωνόταν κατά τρόπο που θα διευκόλυνε την επικύρωση από τα κράτη-μέλη, δηλαδή την αποφυγή δημοψηφισμάτων. Επιπλέον, προς αυτή την κατεύθυνση υιοθετήθηκε η ιδέα πως για την αποφυγή δημοψηφισμάτων το νέο κείμενο δεν θα έπρεπε να περιέχει στοιχεία ή ρυθμίσεις ή περιεχόμενο το οποίο θα μπορούσε να ερμηνευτεί ή έστω και να υπονοεί την δημιουργία κρατικού μορφώματος (Martin, 2007).

Έτσι, αποφασίστηκε η εγκατάλειψη του όρου «Σύνταγμα», καθώς και η παρουσίαση της καινούριας ως τροποποιητικής των προηγούμενων συνθηκών. Επιπρόσθετα, αποφασίστηκε να μην εισαχθούν στην τροποποιητική Συνθήκη οι ρυθμίσεις που αφορούσαν τα σύμβολα της Ένωσης, όπως για παράδειγμα ο ύμνος, η σημαία κτλ. Ακόμα πιο σημαντικά, απεφεύχθη η ρητή αναφορά σε υπεροχή του δικαίου της Ένωσης, όπως και στη κατάργηση των προηγούμενων συνθηκών.

Το τελικό κείμενο της Συνθήκης παρουσιάστηκε στις Βρυξέλλες στις 5 Οκτωβρίου 2007. Το εν λόγω κείμενο αποτέλεσε κύριο θέμα συζήτησης για πλείστες διασκέψεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, με πλέον χαρακτηριστική αυτή της 18ης Οκτωβρίου 2007, όπου κατέληξαν σε οριστική συμφωνία και επίλυση όλων των θεμάτων που είχαν ανακύψει σε όλο το διάστημα συγγραφής

του. Ορισμένα από αυτά τα θέματα ήταν η δυσπιστία του Ηνωμένου Βασιλείου ως προς την υιοθέτηση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και το αίτημα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να μην υφίσταται ως όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άλλα θέματα ήταν δικονομικής φύσης, όπως ο τρόπος λήψης αποφάσεων κ.ο.κ. Επόμενο στάδιο ήταν η γλωσσική επεξεργασία της νέας Συνθήκης, η οποία ολοκληρώθηκε επιτυχώς και έδωσε έναυσμα για το στάδιο της γλωσσικής επεξεργασίας. Αυτό ολοκληρώθηκε επιτυχώς με την υπογραφή της στις 13 Δεκεμβρίου 2007 στη Λισσαβόνα της Πορτογαλίας.

Όπως είχε προγραμματιστεί η εν λόγω Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2009, αφού προηγουμένως είχε ολοκληρωθεί επιτυχώς η επικύρωσή της από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Σύμφωνα με τον Hagemann (2007), και όπως ειπώθηκε προηγουμένως, η γενικότερη τάση ήταν να επικυρωθεί μέσω κοινοβουλευτικών διαδικασιών και να αποφευχθεί η εν γένει διαδικασία δημοψηφίσματος. Ορισμένες ισχυρές χώρες όπως η Ολλανδία, η Γαλλία και η Βρετανία δεσμεύτηκαν για την μη προσφυγή σε δημοψήφισμα και προώθηση των εθνικών κοινοβουλευτικών διαδικαστικών πράξεων για επικύρωση της νέας συνθήκης, μολονότι η Βρετανία πλέον έχει δεσμευτεί για δημοψήφισμα που αφορά την παραμονή στην Ένωση το οποίο έχει προγραμματιστεί για το 2017.

Κατά τούτο το σιεπτικό διαφαίνεται πως η Συνθήκη της Λισσαβώνας αντικατέστησε με ουσιώδη τρόπο τη Συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, αφού αποκλειστηκαν ακόμα και οι υπόνοιες για την δημιουργία ενός υπερκράτους, όπως και της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης. Παρ'όλ'αυτά, ακόμα και σήμερα υφίσταται το ερώτημα εάν, στην πραγματικότητα, η συνθήκη της Λισσαβώνας αποτελεί ένα σύνταγμα «μεταμφιεσμένο» σε συνθήκη. Πλείστοι ισχυρίζονται πως επίτηδες η Συνθήκη της Λισσαβώνας είναι τόσο

"Ορισμένες ισχυρές χώρες όπως η Ολλανδία, η Γαλλία και η Βρετανία δεσμεύτηκαν για την μη προσφυγή σε δημοψήφισμα και προώθηση των εθνικών κοινοβουλευτικών διαδικαστικών πράξεων για επικύρωση της νέας συνθήκης"

δυσανάγνωστη όσο και δυσνόητη. Λόγου χάρη, ο πρώην Ιταλός πρωθυπουργός, Τζουλιάνο Αμάτο ισχυρίστηκε πως: “Αποφάσισαν πως το έγγραφο θα πρέπει να είναι δυσανάγνωστο. Εάν είναι δυσανάγνωστο, δεν είναι συνταγματικό, αυτή ήταν περίπου η αντίληψη...εάν καταφέρει κάποιος να το καταλάβει με την πρώτη ματιά τότε μάλλον υπάρχει λόγος για δημοψήφισμα, γιατί θα σήμαινε πως υπάρχει κάτι καινούργιο.”. Επιπρόσθετα, ένας από τους συντάκτες της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα Βαλερί Ζισκαρ Ντ’Εσταιν ισχυρίστηκε πως: “Όλες οι προηγούμενες προτάσεις θα είναι παρούσες στο νέο κείμενο (στη συνθήκη της Λισσαβώνας δηλαδή), αλλά θα είναι κρυμμένες και μεταμφιεσμένες κατά κάποιο τρόπο” (Srongenberg, 2007). Έτσι ακριβώς και ο Βέλγος υπουργός εξωτερικών, είπε πως “Ο στόχος της Συνταγματικής συνθήκης ήταν να είναι πιο ευανάγνωστη...ο σκοπός αυτής της συνθήκης (δηλ. της Λισσαβώνας) είναι να είναι δυσανάγνωστη. Το Σύνταγμα στόχευε στο να είναι ξεκάθαρο, ενώ αυτή η συνθήκη έπρεπε να είναι δυσανάγνωστη. Ο στόχος επετεύχθη.” (Open Europe, 2008). Από τα ανωτέρω περιστατικά διαφαίνεται πως η συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα κι η Συνθήκη της Λισσαβώνας είναι σχεδόν πανομοιότυπες συνθήκες. Λείπουν παρ’ολ’αυτά ουσιώδη στοιχεία από την παράγωγη τροποποιητική συνθήκη, όπως λ.χ. ο ίδιος ο όρος Σύνταγμα με τον οποίο νοείται η δημιουργία, στην προκείμενη περίπτωση, ενός ομοσπονδιακού κράτους. Προβληματικές δημιουργούν, όμως, οι ανωτέρω δηλώσεις για το εάν είναι ένα “μεταμφιεσμένο Σύνταγμα”. Αυτό κρίνεται ως μη εφικτό καθώς, υπό την παρούσα φάση η Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν υφίσταται ως ομοσπονδία κρατών, αλλά ως μια ένωση πολιτικής και οικονομικής φύσης, των είκοσι οκτώ κρατών μελών της. Εύλογα δημιουργείται έτσι το ερώτημα, πως αφού απορρίφθηκε η πρόταση για την ύπαρξη ενός υπερ-κράτους με την απόρριψη της συνθήκης για το Ευρωπαϊκό-Σύνταγμα, τότε

ποιο είναι ακριβώς το περιεχόμενο της Συνθήκης της Λισσαβώνας; Επιπρόσθετα, ειπώθηκε προηγουμένως πως διατηρήθηκαν ορισμένες θεσμικές καινοτομίες του Ευρωπαϊκού Συντάγματος και “μεταφέρθηκαν” στην Συνθήκη της Λισσαβώνας-ποιες είναι αυτές; Έτσι σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό κρίνεται σκόπιμο στην παρούσα φάση να γίνει μια σύντομη επισκόπηση του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτό έχει πλέον διαμορφωθεί με την επικύρωση της συνθήκης της Λισσαβώνας από το σύνολο των κρατών μελών της Ένωσης.

2. Οργάνωση και βασικό περιεχόμενο

2.1. Μια ακόμη τροποποιητική Συνθήκη

Όπως προαναφέρθηκε, η Συνθήκη της Λισσαβώνας υφίσταται ως τροποποιητική συνθήκη, δηλαδή, τροποποιεί χωρίς να καταργεί τις προϋπάρχουσες συνθήκες της Ένωσης. Κατ’αυτό το σκεπτικό, σε αντιπαράβολή με τη Συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, δεν υφίσταται ως νέο πολιτικό κείμενο εγκαθιδρύων ένα ομοσπονδιακό κράτος, αλλά ως μια τεχνική προσαρμογή του συστήματος της Ένωσης στις νέες προκλήσεις που έχουν δημιουργηθεί (Kurpas, 2007). Φαίνεται, λοιπόν, πως η «συνταγματοποίηση» της Ευρώπης εγκαταλείπεται, αφού οδηγήθηκε σε αδιέξοδο, αν και υπεγράφη από την πλειοψηφία των κρατών-μελών. Υπό αυτό το σκεπτικό ο όρος Σύνταγμα, ως σύμβολο κρατικής οντότητας, απουσιάζει, αφού επικράτησε η πρόσληψη της Ένωσης ως έναν περιφερειακό οργανισμό και όχι ως καινοτόμο, υπερεθνικό, μεταϊστορικό πολιτικό σύστημα το οποίο φέρει ιδιόρρυθμα κρατικά χαρακτηριστικά (Ιωακείμης, 2010). Βάσει αυτής της λογικής απορρίφθηκαν από το περιεχόμενο της Συνθήκης τα άρθρα I-8 (όπως αυτά ήταν στο Ευρώ-Σύνταγμα), τα οποία αφορούσαν τον ύμνο, τη σημαία, το motto κ.ο.κ της Ένωσης. Επιπρόσθετα σε αυτή τη

"η συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα κι η Συνθήκη της Λισσαβώνας είναι σχεδόν πανομοιότυπες συνθήκες"

λογική βασίζεται και η μη συμπεριληψη συγκεκριμένης ορολογίας, η οποία προερχόταν από την νομική και κρατική πολιτική τάξη, όπως λ.χ. «ευρωπαϊκός νόμος» ή/και «ευρωπαϊκός νόμος-πλαίσιο» που προβλεπόταν στο άρθρο I-33 και αποτελούσε τις νομικές πράξεις της Ένωσης. Επίσης, δεν συμπεριλήφθη και ο όρος «Υπουργός Εξωτερικών» καθώς παρέπεμπε σε κρατική οργάνωση/τάξη. Αντ'αυτού χρησιμοποιήθηκε ο όρος «Υπάτος Αρμοστής» (High Representative).

2.2 Κατάργηση της δομής των πυλώνων

Με την συνθήκη της Λισσαβώνας επήλθε κατάργηση του μορφώματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθώς αντικαταστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όντας τροποποιητική, δεν καταργεί τις προηγούμενες συνθήκες, τυπικά, όμως, ορίζει ρητά πως η Ένωση βασίζεται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, να μεν οι προηγούμενες συνθήκες δεν καταργούνται, αλλά με τα νέα δεδομένα, αυτές περιέρχονται σε αχρηστία.

Ως βασική συνέπεια της κατάργησης την Ευρωπαϊκής Κοινότητας καταργείται και η δομή των τριών πυλώνων, δηλαδή της οργάνωσης της Ένωσης σε τρεις πυλώνες, με πρώτο πυλώνα την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, δεύτερο την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και τρίτο, την αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Με την Συνθήκη της Λισσαβώνας, ακολουθώντας το πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, θεσπίζεται μια ενιαία θεσμική και πολιτική οντότητα, έχουσα ενιαία θεσμικά όργανα, που όμως έχουν διαφοροποιημένες διαδικασίες λήψης αποφάσεων στον τομέα ΚΕΠΠΑ. Αυτές οι ρυθμίσεις αποτελούν αντικείμενο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενώ, οι διατάξεις αφορώσες την δικαστική συνεργασία ρυθμίζονται στη Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τίτλος V - Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης).

2.3 Η νομική προσωπικότητα της Ένωσης

Με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας αναγνωρίζεται ρητά νομική προσωπικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως ακριβώς συνέβη και στο Ευρω-Σύνταγμα. Αυτό αποσαφηνίζεται πλήρως στην Δήλωση 24, όπου ορίζεται πως: «Διάσειψη επιβεβαιώνει ότι το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει νομική προσωπικότητα δεν επιτρέπει σε καμία περίπτωση στην Ένωση να νομοθετεί ή να δρα καθ' υπέρβαση των αρμοδιοτήτων που της έχουν απονεμίσει τα κράτη μέλη με τις Συνθήκες». Σύμφωνα με τον Ιωακείμδη (2010), η ρητή αναγνώριση της προσωπικότητας έγινε παρά την έντονη αντίδραση ορισμένων κρατών-μελών, και ιδιαίτερα της Αγγλίας.

Επιπρόσθετα, κρίνεται σημαντικό να λεχθεί πως με την απόκτηση νομικής προσωπικότητας η Ένωση καθίσταται, κατ'ουσίαν υποκείμενο του διεθνούς δικαίου. Αυτό σημαίνει πως η Ένωση δύναται να αξιοποιεί όλα τα μέσα του διεθνούς δικαίου, όπως λ.χ. το δικαίωμα να συνάπτει συνθήκες, δικαίωμα προσφυγής και ενέργειας ενώπιον διεθνών δικαστηρίων, καθώς και να καθίσταται μέλος διεθνών οργανισμών. Με αυτό τον τρόπο η Ένωση δύναται να δεσμεύεται και σε διεθνές επίπεδο. Έτσι, μπορεί συγχρόνως να ενισχύεται εκτός της ορατότητας και ο ρόλος της Ένωσης στο διεθνές και παγκόσμιο σύστημα (Xuereb, 2004).

2.4 Οριοθέτηση και ταξινόμηση αρμοδιοτήτων

Κατά την σύνταξη της Συνθήκης, ασκήθηκαν ισχυρές πιέσεις από πλείστα κράτη, και ιδιαίτερος από την Τσεχία για αυστηρότερη, πιο συγκεκριμένη, καθώς και, εν αντιθέσει με το Ευρω-σύνταγμα, πιο ταξινομημένη διατύπωση των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ταξινόμηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, εν γένει φαίνεται να αποτέλεσε και καθοριστικό παράγοντα στην δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συντάγματος (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, 2000). Έτσι «η δήλωση της Νίκαιας»

"Με την Συνθήκη της Λισσαβώνας, ακολουθώντας το πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, θεσπίζεται μια ενιαία θεσμική και πολιτική οντότητα, έχουσα ενιαία θεσμικά όργανα"

μνημονεύει ρητά το θέμα της οριοθέτησης των αρμοδιοτήτων μεταξύ Ευρωπαϊκής ένωσης και κρατών-μελών, με βάση την αρχή της επικουρικότητας, ως πρώτη ασχολία, κατά την αναθεωρητική διαδικασία.

Έτσι, όπως προαναφέρθηκε, η Συνθήκη της Λισσαβώνας αποδέχεται, με αυστηρό τρόπο, τις ρυθμίσεις που είχαν τεθεί από το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Πιο λεπτομερώς, σύμφωνα με το άρθρο 5 ΕΣΕΕ, γίνεται θεσμοθέτηση των γενικών αρχών για την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων. Δηλαδή, λέγεται πως η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της «δοτής αρμοδιότητας». Επιπρόσθετα, η άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων διέπεται από τις αρχές της «επικουρικότητας» και της «αναλογικότητας».

Με βάση τις ανωτέρω αρχές, οι αρμοδιότητες οριοθετούνται (άρθρο 2 ΣΕΕ) σε τρεις γενικές κατηγορίες, α) τις αποκλειστικές, β) τις συντρέχουσες και γ) τις συμπληρωματικές.

Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό, όπως διαφαίνεται στο 3 ΕΣΛΕΕ, η Ένωση ασκεί αποκλειστικές αρμοδιότητες στους ακόλουθους τομείς:

- α) στην τελωνειακή ένωση,
- β) σε ό,τι αφορά θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς,
- γ) στη νομισματική πολιτική για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ,
- δ) στη διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής, και
- ε) στην κοινή εμπορική πολιτική.

Ενώ, οι συντρέχουσες αρμοδιότητες, συμφώνως προς το, 4§2 ΕΣΛΕΕ της εφαρμόζονται στους ακόλουθους τομείς:

- α) Στην εσωτερική αγορά,
- β) Στην κοινωνική πολιτική, για τις πτυχές που καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη,
- γ) Στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή,
- δ) Στην γεωργία και την αλιεία, με την εξαίρεση της διατήρησης των βιολογικών

πόρων της θάλασσας,

ε) στο περιβάλλον,

στ) στην προστασία των καταναλωτών,

ζ) στις μεταφορές,

η) στα διευρωπαϊκά δίκτυα,

θ) στην ενέργεια,

ι) στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης,

ια) στις κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στον τομέα της δημόσιας υγείας, για τις πτυχές που καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη.

Όπως, σύμφωνα με το 4§3 ΕΣΛΕΕ, "στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαστήματος, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών-μελών".

Ακόμα σύμφωνα με 4§4 ΕΣΛΕΕ, "στους τομείς της αναπτυξιακής συνεργασίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις και να ασκεί κοινή πολιτική, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών".

Επιπροσθέτως, όσων αφορά τις συμπληρωματικές ή υποστηρικτικές αρμοδιότητες στις οποίες η Ένωση μπορεί να αναλάβει δράση περιλαμβάνονται, σύμφωνα με το, 6 ΕΣΛΕΕ: α) η προστασία και η βελτίωση της ανθρώπινης υγείας, β) η βιομηχανία, γ) ο πολιτισμός, δ) ο τουρισμός, ε) η παιδεία, η επαγγελματική εκπαίδευση, η νεολαία και ο αθλητισμός, στ) η πολιτική προστασία, ζ) η διοικητική συνεργασία.

Επιπλέον, στη Συνθήκη της Λισσαβώνας έχει προστεθεί μια κατηγορία αρμοδιοτήτων, η οποία αποτελεί μια ειδική κατηγορία. Έτσι η Συνθήκη αναθέτει, α) να θεσπίζει μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζεται ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, καθώς και των πολιτικών στον τομέα

"η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της «δοτής αρμοδιότητας». Επιπρόσθετα, η άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων διέπεται από τις αρχές της «επικουρικότητας» και της «αναλογικότητας»."

απασχόλησης, όπως και β) να καθορίζει εξωτερική πολιτική, η αρμοδιότητα της οποίας καλύπτει όλους του τομείς της εξωτερικής πολιτικής καθώς και την ασφάλεια της Ένωσης με στόχο τον προοδευτικό καθορισμό κοινής αμυντικής πολιτικής η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κοινή άμυνα (Sjursen, 2012).

Ουσιαστικά, η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων υπογραμμίζει το χαρακτήρα του ενωσιακού συστήματος πολιτικής, που φέρει ομοσπονδιακή λογική.

1.5. Νομοθετική διαδικασία και μέσα

Εν αντιθέσει προς το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, η Συνθήκη της Λισσαβώνας δεν αποδέχτηκε όπως φαίνεται, την απλοποίηση των νομοθετικών μέσων. Επί παραδείγματι, στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα το άρθρο I-33 όριζε τα μέσα με τα οποία θα μπορούσε να νομοθετεί η Ένωση. Αυτά ήταν, οι ευρωπαϊκοί νόμοι, τα ευρωπαϊκά πλαίσια-νόμων, οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί κτλ. Έτσι, με τη συνθήκη της Λισσαβώνας γίνεται λόγος για κανονισμούς (regulations), οδηγίες (directives) και αποφάσεις (decisions) ως νομοθετικά μέσα της Ένωσης (288 ΣυνθΛ).

Επιπροσθέτως, ορίζεται ρητά πως οι ανωτέρω νομικές πράξεις της Ένωσης, που θεσπίζονται με νομοθετική διαδικασία, αποτελούν νομοθετικές πράξεις κατά το άρθρο 289§3 ΣυνθΛ. Ακόμα, αξιολογείται πως, σύμφωνα με το 290 ΣυνθΛ, δύναται να γίνει ανάθεση αρμοδιοτήτων για θέσπιση μη νομοθετικών πράξεων γενικής ισχύος που συμπληρώνουν ή τροποποιούν μη ουσιώδη στοιχεία νομοθετικής πράξης στην Επιτροπή, μέσω νομοθετικής πράξης.

Μολονότι, η Συνθήκη της Λισσαβώνας απορρίπτει τα νομοθετικά μέσα που ορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, φαίνεται να υιοθετεί σε μεγάλο βαθμό τις ρυθμίσεις του Συντάγματος όσον αφορά τις διαδικασίες νομοθέτησης, δηλαδή χάραξης πολιτικής της Ένωσης. Ό,τι αφορά τις διαδικασίες νομοθέτησης, λέγεται πως σε έκθεση που

παρουσιάστηκε στην Ευρωπαϊκή Συνέλευση, είχαν καταγραφεί περισσότερες των σαράντα εξειδικευμένες διαδικασίες για λήψη αποφάσεων και νομοθετήσεων (European Convention, 2002).

Πιο λεπτομερώς, στη ΣυνθΛ θεσμοθετούνται επισήμως, κατ' ακολουθίαν του Συντάγματος, α) η «συνήθης νομοθετική διαδικασία» και β) οι «ειδικές νομοθετικές διαδικασίες».

Η συνήθης νομοθετική διαδικασία, ως ορίζεται στο 289 ΣΛΕΕ, συνίσταται στην έκδοση οδηγιών, κανονισμών ή αποφάσεων από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο μετά από πρόταση της επιτροπής. Πρόκειται κατ' ουσίαν για μια διαδικασία «συναπόφασης», ως αυτή ορίζεται λεπτομερώς στο 251 ΣΛΕΕ.

Ενώ οι ειδικές νομοθετικές διαδικασίες προβλέπονται για ειδικές περιπτώσεις και για την έκδοση κανονισμών, οδηγιών ή αποφάσεων. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται οι διαδικασίες έγκρισης (consent procedure), οι διαδικασίες κατάρτισης προϋπολογισμού και κάποιες ειδικές περιπτώσεις που αφορούν τον τομέα της δικαιοσύνης και ασφάλειας κ.τ.λ. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Ιωακείμδη (2010) ειδική διαδικασία θα πρέπει να θεωρηθεί και η «διαδικασία διαβούλευσης» (συμβουλευτικής γνώμης).

2.6 Διαδικασία αναθεώρησης Συνθηκών

Ό,τι αφορά τις διαδικασίες αναθεώρησης, σύμφωνα με τον Λυμπερόπουλο (2007), δέον να λεχθεί πως η συνθήκη της Λισσαβώνας υιοθετεί τις διαδικασίες που είχαν εισαχθεί στη συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Το αίτημα για τη θέσπιση απλούστερων και πιο ευέλικτων διαδικασιών αποτέλεσε αντικείμενο προβληματισμού στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών συνελεύσεων. Εν τέλει συμφωνήθηκαν δυο ειδών διαδικασίες αναθεώρησης συνθηκών. Αυτές είναι η συνήθης διαδικασία, και μια ειδική απλοποιημένη διαδικασία, όπως αυτό προκύπτει από το 48 ΕΣΕΕ.

"Μολονότι, η Συνθήκη της Λισσαβώνας απορρίπτει τα νομοθετικά μέσα που ορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, φαίνεται να υιοθετεί σε μεγάλο βαθμό τις ρυθμίσεις του Συντάγματος όσον αφορά τις διαδικασίες νομοθέτησης, δηλαδή χάραξης πολιτικής της Ένωσης."

Ό,τι αφορά την πρώτη μορφή αναθεωρητικής διαδικασίας (συνήθης), κάθε κράτος μέλος, ή επιτροπή ή το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο δύνανται να υποβάλλουν αναθεωρητικό σχέδιο στο Συμβούλιο. Το σχέδιο της υπό αναθεώρηση συνθήκης εξετάζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο αφού συνεργασθεί με την Επιτροπή, μπορεί με απλή πλειοψηφία να εκδώσει απόφαση υπέρ της αναθεώρησης. Αιολούθως, συγκαλείται συνέλευση απαρτιζόμενη από εκπροσώπους των κοινοβουλίων των κρατών-μελών, της επιτροπής, καθώς και του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου. Η διακυβερνητική σύσκεψη αποφασίζει με κοινή συμφωνία οιοσδήποτε τροποποιήσεις. Η αναθεωρημένη πλέον συνθήκη θα πρέπει να επικυρωθεί από το σύνολο των κρατών μελών ώστε να ισχύσει.

Επιπρόσθετα, όπως είχε οριστεί στο Ευρώ-Σύνταγμα, και αντίστοιχα μεταφέρθηκε στην Συνθήκη της Λισσαβώνας, λέγεται πως εάν μετά από δυο χρόνια δεν έχει επικυρωθεί η συνθήκη από ένα ή περισσότερα κράτη-μέλη, ενώ έχει επικυρωθεί από τα 4/5 των κρατών-μελών, το θέμα δύναται να παραπεμφθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Ό,τι αφορά την απλοποιημένη διαδικασία αναθεώρησης, να λεχθεί πως αυτή δύναται να τύχει εφαρμογής μόνο για το τρίτο μέρος της ΣΛΕΕ, το οποίο αφορά τις εσωτερικές πολιτικές και δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο λεπτομερώς, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δύναται με ομόφωνη απόφαση του να τροποποιήσει τις διατάξεις που εμπίπτουν εντός του ρυθμιστικού πεδίου του τρίτου μέρους της Συνθήκης λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ'αυτό τον τρόπο, επιτυγχάνεται η αναθεώρηση δίχως την σύγκληση Διακυβερνητικής Σύσκεψης.

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου έχει ισχύ αφού εγκριθεί και από τα εθνικά κοινοβούλια. Επομένως, με αυτό τον τρόπο ένα και μοναδικό κοινοβούλιο δύναται να «μπλοκάρει» την διαδικασία.

1.6. Διεύρυνση της Ένωσης και εθελούσια αποχώρηση από αυτή

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας εισάγει αρκετές σημαντικές τροποποιήσεις, τόσο όσον αφορά την διαδικασία διεύρυνσης της Ένωσης, όσο και την διαδικασία εθελούσιας αποχώρησης από αυτήν, μέσω του μηχανισμού exit clause.

Ό,τι αφορά τη διεύρυνση, η ενδιαφερόμενη προς ένταξη χώρα θα πρέπει να σέβεται τις αξίες της Ένωσης και να μπορεί να δεσμευτεί στην προαγωγή αυτών. Τοιουτοτρόπως, η ενδιαφερόμενη χώρα αιτείται της εισόδου στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα Ευρωπαϊκά εθνικά κοινοβούλια. Η συμμετοχή των τελευταίων είναι περισσότερο τυπική, καθώς δεν έχουν ουσιώδη λόγο στη διαδικασία (Ιωακειμίδης, 2010).

Επιπρόσθετα, συμφώνως προς το 49 ΕΣΕΕ, δίνεται διόδος στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να προσθέσει επιπλέον των κριτηρίων της Κοπεγχάγης-1993, κριτηρίων εισόδου στην Ένωση.

Αιολούθωντας το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, η Συνθήκη της Λισσαβώνας, αναγνώρισε το δικαίωμα και παρέχει μηχανισμό εξόδου/αποχώρησης κράτους μέλους από την ένωση, σύμφωνα με το 50ΕΣΕΕ. Η αναγνώριση αυτού του δικαιώματος αποτέλεσε τομή στην ιστορία των συνθηκών, καθώς οι προηγούμενες συνθήκες δεν παρείχαν, ούτε μηχανισμό αποχώρησης αλλά ούτε και αναγνώριζαν δικαίωμα.

Για την εθελούσια αποχώρηση, πρέπει το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος να γνωστοποιήσει την πρόθεση του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Αιολούθως, γίνεται ανάλογη διαπραγματεύση και αντίστοιχη σύναψη συμφωνίας για αποχώρηση. Η συμφωνία συνάπτεται από το Ευρωπαϊκό συμβούλιο, αφού παρθεί απόφαση με ειδική πλειοψηφία και αφού δοθεί έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά λέγεται πως, η Συνθήκη της

"Η Συνθήκη της Λισσαβώνας εισάγει αρκετές σημαντικές τροποποιήσεις, τόσο όσον αφορά την διαδικασία διεύρυνσης της Ένωσης, όσο και την διαδικασία εθελούσιας αποχώρησης από αυτήν, μέσω του μηχανισμού exit clause"

Λισσαβώνας εμφορείται πολλών ομοιοτήτων με την συνθήκη του Ευρώ-Συντάγματος, ενώ ταυτοχρόνως παρουσιάζει και πολλές διαφορές. Δηλαδή, ξεκινώντας από τις διαφορές, δύναται να γίνει λόγος, γενικά, για διαγραφή καιριών και ύψιστης σημασίας φράσεων, όπως λ.χ. ρητών αναφορών στη ίδια τη λέξη Συντάγμα, ενώ εκλείπουν, από την Συνθήκη της Λισσαβώνας πολλά στοιχεία που θα μπορούσαν να αφήσουν υπόνοιες περί δημιουργίας ενός ομοσπονδιακού κράτους, όπως επι παραδείγματι οι αναφορές στα σύμβολα και στον ύμνο της Ένωσης.

Στην παρούσα ανάλυση επιχειρήθηκαν να εξετασθούν οι προλεχθείσες ομοιότητες και διαφορές, ξεκινώντας από την παρουσίαση του ιστορικού πλαισίου. Δηλαδή, από την στιγμή της παραγωγής της Συνθήκης του Ευρώ-συντάγματος, ακολούθως της απόρριψης του και της παραγωγής εξ'αυτού της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

Επιπλέον, στο παρόν άρθρο εξετάστηκαν τα δομικά χαρακτηριστικά της Ένωσης, όπως αυτά προέκυψαν με την υπογραφή από τα κράτη-μέλη, της Συνθήκης της Λισσαβώνας. Πιο συγκεκριμένα, αναπτύχθηκε η κατάργηση της ευρωπαϊκής κοινότητας καθώς και η κατάργηση της δομής των πυλώνων. Σε δεύτερο στάδιο αναπτύχθηκε, η απόκτηση νομικής προσωπικότητας της Ένωσης, γεγονός που την κατέστησε υποκείμενο των διεθνών κανόνων δικαίου. Ακολούθως, εξετάστηκαν τα νομοθετικά μέσα και οι διαδικασίες, τόσο σε σύγκριση με το Ευρώ-σύνταγμα, όσο και αυτοτελώς. Επιπρόσθετα, εξετάστηκαν οι διαδικασίες αναθεώρησης των συνθηκών και έγινε η διάκριση τους σε συνήθειες και απλοποιημένες. Επιπλέον, αναπτύχθηκε, τόσο αυτοτελώς όσο και συγκριτικά με το Ευρώ-Σύνταγμα η οριοθέτηση και ταξινόμηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως και οι διαδικασίες εισδοχής και εθελούσιας αποχώρησης, από την Ένωση.

Η συνθήκη της Λισσαβώνας ως μια τροποποιητική Συνθήκη, αποτελεί ένα

εξαιρετικά πολύπλοκο κείμενο από πλευράς περιεχομένου και δομής, τουλάχιστον εν συγκρίσει με το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, καθώς εμπεριέχει, εκτός των άλλων μεγάλο αριθμό πρωτοκόλλων, δηλώσεων κ.ο.κ.. Έτσι καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη και δυσνόητη για τον μέσο Ευρωπαίο πολίτη. Από αυτή την οπτική, φαίνεται πως δεν συμβάλλει στην απλοποίηση και αντίληψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εν αντιθέσει με την Συνθήκη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Επιπροσθέτως, διαφαίνεται πως η αφαίρεση από το περιεχόμενο ορολογίας, όπως Ευρωπαίος υπουργός εξωτερικών, ευρωπαϊκός νόμος κτλ, με την οποία θα μπορούσε να εννοηθεί πως η Ένωση «προχωράει» στο επόμενο στάδιο ολοκλήρωσης, δεν μπορεί παρά να την αφήνει στάσιμη, αφορίζοντας την ουσία της Ένωσης, από οιαδήποτε πολιτική και συμβολική διάσταση μπορεί να έχει το κείμενο της Συνθήκης. Τα προλεχθέντα γεγονότα, βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με το πνεύμα που επικράτησε κατά την σύνταξη της συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, με το οποίο έγινε απόπειρα να σηματοδοτηθεί και να συμβολισθεί μια ουσιαστική μετάβαση της Ένωσης σε μια πολιτική Ένωση με τη μορφή υπερ-κράτους. Με τη συνθήκη επιδιώχθηκε να προβληθεί η ένωση ως ένα γραφειοκρατικό, τεχνοκρατικό μόρφωμα (Morgan, 2005). Έτσι, λαμβάνοντας υπόψιν το γεγονός πως η ίδια η Ένωση αντιμετωπίζει στα περιφερειακά κράτη-μέλη μια βαθύτατη οικονομική κρίση, και παράλληλα, έχει αυξηθεί η ροή προσφύγων κατακόρυφα, φαίνεται πως το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, παρουσιάζεται σαν απάντηση στα δυο ανωτέρω βαρύνουσας σημασίας προβλήματα, όπως και σε πλείστα άλλα.

.....

"Με τη συνθήκη επιδιώχθηκε να προβληθεί η ένωση ως ένα γραφειοκρατικό, τεχνοκρατικό μόρφωμα"